

Justitieombudsmannen  
Thomas Norling**Socialnämnden i Gagnefs kommun får kritik för att nämnden fattade beslut om uppföljning enligt 11 kap. 4 a § socialtjänstlagen utan att det fanns förutsättningar för det**

**Beslutet i korthet:** En s.k. barnutredning enligt 11 kap. 1 § SoL som socialnämnden genomförde om två barn avslutades utan att nämnden gav förslag till någon insats, men med beslut om att en uppföljning enligt 11 kap. 4 a § SoL skulle göras inom tre månader eller så fort en pågående vårdnadsprocess mellan föräldrarna hade avslutats.

Frågan i ärendet gäller om det fanns förutsättningar för socialnämnden att besluta om uppföljning enligt den nämnda bestämmelsen.

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation när en utredning som gäller barnets behov av stöd eller skydd avslutas utan beslut om insats. En sådan uppföljning får göras om nämnden anser att barnet, utan att det finns sådana förhållanden som motiverar tvångsvård, har ett särskilt behov av stöd eller skydd från socialnämndens sida men samtycke till en sådan åtgärd saknas.

JO konstaterade i detta fall att vårdnadshavarna inte erbjöds några insatser som de tackade nej till. Det fanns därmed inte förutsättningar för att besluta om uppföljning enligt bestämmelsen i 11 kap. 4 a § SoL. I beslutet uttalar JO kritik mot socialnämnden för att nämnden fattade ett sådant beslut utan att det fanns förutsättningar för det.

**Anmälan**

I en anmälan till JO klagade AA på socialtjänsten i Gagnefs kommun när det gällde handläggningen av ärenden om hans barn. Av uppgifterna i anmälan kom bl.a. följande fram: Under perioden oktober till december 2017 genomförde socialnämnden s.k. barnutredningar om två av AA:s barn. Utredningarna avslutades utan någon insats, men med beslut om att en uppföljning skulle göras inom tre månader eller så snart en pågående vårdnadsprocess mellan föräldrarna hade avslutats.

**Utredning**

JO tog bl.a. del av de utredningar som gällde AA:s barn från socialförvaltningen.

JO begärde sedan att Socialnämnden i Gagnefs kommun skulle yttra sig över frågan om huruvida det fanns förutsättningar för nämnden att fatta beslut om uppföljning i ärendena om AA:s barn (jämför 11 kap. 4 a § socialtjänstlagen [2001:453], SoL).

I ett yttrande anförde nämnden bl.a. följande:

**Redogörelse för handläggningen:**

Utredning enl. 11 kap 1 § socialtjänstlagen inleddes 17-10-26 efter att en orosanmälan rörande barnen inkommit från AA:s sammanboende. Vid beslut att inleda utredning vägdes socialtjänstens tidigare kännedom om barnen BB:s situation som den redovisas i dokumentet Anmälan upprättad 17-10-20. [– – –] Vid utredningens inledande var barnen också aktualiserade vid kommunens familjerättshuset då Falu tingsrätt begärt in utredning avseende vårdnad, boende och umgänge.

– – –

Under utredningen framkom att det saknades förutsättningar att erbjuda de insatser som ansågs relevanta d.v.s. konfliktbearbetning och/eller samarbetsamtal i syfte att hjälpa föräldrarna hitta ett gemensamt förhållningssätt i den då aktualiserade frågan, barnens behov av medicinering. Båda insatserna var prövade sedan tidigare och utredningen genomfördes samtidigt med att vårdnadsutredning inhämtades av extern utredare. Föräldrarnas divergerande synsätt gällande barnens medicinska behov kvarstod även efter att utredaren inhämtat referensuppgifter från de läkare båda vårdnadshavarna haft önskemål om.

**Handläggares synpunkter:**

Handläggare och arbetsledare kände under utredningstiden en stor oro för de berörda barnen utifrån flera faktorer. [– – –] De upplevde också en svårighet i att vårdnadshavarna samtidigt hade en pågående vårdnadstvist vilket troligen påverkade deras inställning vad gällde att ta emot stöd och bistånd från socialtjänsten. Handläggarna beskriver att vårdnadshavarna såg ett kommande beslut om enskild vårdnad som en lösning på situationen.

Beslutet om uppföljning enl. 11 kap. 4 a § socialtjänstlagen fattades utifrån oron för att konflikten mellan föräldrarna skulle eskalera efter avslutad utredning och ytterligare förvärra situationen för barnen. Handläggarna kände oro för att barnens eventuella behov av medicin och läkarvård skulle kunna försummas utifrån att vårdnadshavarnas agerande påverkades av den pågående vårdnadskonflikten.

**Myndighetens bedömning av handläggningen:**

Vid genomgång framkommer att nämnden har brustit i handläggningen. Innan beslut om uppföljning utan samtycke fattas skall berörda ges erbjudande om insats. Handläggare och arbetsledare har i ärendet ej föreslagit insatser utifrån sin uppfattning att det var att föredra att avvakta beslut i den pågående tvisten. Genom att inte erbjuda insats har vårdnadshavarna inte heller getts möjlighet att samtycka.

Beslutet saknar också den dokumenterade motivering som myndigheten enl. 5 kap. 14 § SOFS 2014:5 har skyldighet att ge enskild vid beslut fattade inom ramen för myndighetsutövning samt är i sin utformning med avseende på tidsomfattning också felaktigt. Samtliga handläggare vid enheten och den nytillträdde arbetsledningen är informerade och insatta i hur beslut enligt aktuellt lagrum skall hanteras.

AA fick tillfälle att kommentera remissvaret.

### **Bedömning**

Huvudfrågan i ärendet gäller om det fanns förutsättningar för socialnämnden att i ärendena om AA:s barn besluta om uppföljning enligt bestämmelsen i 11 kap 4 a § SoL.

Enligt den bestämmelsen får socialnämnden besluta om uppföljning av ett barns situation när en utredning som gäller barnets behov av stöd eller skydd avslutas utan beslut om insats. En uppföljning får göras om nämnden anser att barnet, utan att det finns sådana förhållanden som motiverar tvångsvård, har ett särskilt behov av stöd eller skydd från socialnämndens sida men samtycke till en sådan åtgärd saknas. Uppföljningen ska avslutas senast två månader från det att utredningen avslutades eller när nämnden dessförinnan finner skäl att inleda en utredning (11 kap. 4 a § och 4 c § andra stycket SoL).

I förarbetena anges att bestämmelsen inte ska tillämpas annat än när det finns starka skäl för det. I de fall det blir aktuellt med en uppföljning ska ett formellt beslut ha fattats om att avsluta utredningen, och det ska klart framgå av dokumentationen att vårdnadshavaren eller barnet inte har samtyckt till den insats som nämnden har föreslagit utifrån sin bedömning av barnets behov (prop. 2012/13:10 s. 65 och s. 134).

I remissvaret har nämnden uppgett att nämndens oro för barnens situation kvarstod när utredningarna avslutades. Nämnden ansåg dock att det inte var lämpligt att föreslå någon insats för barnen under den tid som det pågick en vårdnadstvist mellan föräldrarna i domstolen. Nämnden avslutade därför utredningarna utan att ge förslag till någon insats, men beslutade om att en uppföljning skulle göras inom tre månader eller så snart en pågående vårdnadsprocess mellan föräldrarna hade avslutats.

Jag ifrågasätter inte att nämnden kände oro för barnens situation när utredningarna avslutades. I detta fall erbjöds dock vårdnadshavarna inte några insatser som de tackade nej till. Det fanns därmed inte förutsättningar att besluta om uppföljning enligt bestämmelsen i 11 kap. 4 a § SoL i ärendena om AA:s barn. Av remissvaret framgår att nämnden är medveten om bristerna i handläggningen. Nämnden kan dock inte undgå kritik för att nämnden beslutade om uppföljning utan att det fanns förutsättningar för det.

Det som AA i övrigt har anfört ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.